

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست‌نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۱ از ۵

معرفی موضوع درس:

کتابداران همواره در تلاش بوده‌اند که منابع کتابخانه‌ها را بر اساس اصول و نظمی مشخص سازماندهی کنند تا بازیابی منابع اطلاعاتی جهت پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی کاربران کتابخانه ممکن شود. اکنون فهرست‌نویسی دارای اصول، قواعد و دستورالعمل‌های مدونی است که هر کتابدار باید بر حسب مورد از آن آگاه باشد.

در کتابخانه‌ها علاوه بر کتاب‌ها از منابع غیر کتابی نیز بطور فزاینده‌ای استفاده می‌شود. با وجود اینکه هنوز کتاب‌ها در کتابخانه‌ها جایگاه اصلی خود را حفظ کرده‌اند، ولی باید این واقعیت را نیز پذیرفت که منابع غیر کتابی بطور مداوم در حال ورود به مجموعه‌های کتابخانه‌ها هستند و با توجه به شرایط خاص این منابع و تنوع آنها کاربران کتابخانه‌ها ترجیح می‌دهند به استفاده از این منابع روی آورند.

اهمیت فهرست‌نویسی منابع غیر کتابی در کتابخانه‌ها

بسیاری از فعالیت‌های کتابخانه‌ها و آرشیوهای دیداری شنیداری همچون حفظ و نگهداری، تحقیق و پژوهش، امانت و اطلاع‌رسانی مدیون فهرست‌نویسی مجموعه منابع آنهاست. منابع غیر کتابی همچون سایر رسانه‌های اطلاعاتی به شرطی از کارایی لازم برخوردارند که بتوان از اطلاعات آنها به سهولت و در زمان اندک استفاده کرد و این امر زمانی امکانپذیر است که در کتابخانه‌ها و آرشیوهای دیداری شنیداری، فهرست‌نویسی صورت گرفته باشد.

کتابداران ناچارند برای پاسخگویی مناسب به نیازهای اطلاعاتی کاربران کتابخانه دست به فهرست‌نویسی منابع بزنند چرا که دستیابی کاربران به اطلاعات موجود در انواع منابع بسیار باارزش-

گردآوری و نگهداری مستقیم این منابع در کتابخانه است. حجم گسترده و روزافزون اطلاعات

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۲ از ۵

در دنیای کنونی در صورتی مفید و مثمر ثمر خواهد بود که امکان دستیابی به جزء جزء اطلاعات روزآمد مقدور باشد و این دستیابی میسر نخواهد شد مگر با سازماندهی اطلاعات که از گام های موثر در سازماندهی اطلاعات فهرست نویسی منابع کتابخانه ای است تا از طریق آن بتوان منبع مورد نیاز را از میان مجموعه موجود با سرعت و سهولت بیشتر بازیابی کرد.

اهداف اصلی این درس عبارت است از :

1. آشنایی با انواع منابع غیر کتابی
2. ایجاد مهارت در استفاده از قواعد فهرست نویسی توصیفی
3. آشنایی و توانایی تشخیص عناصر توصیف در انواع منابع غیر کتابی

برای رسیدن به هدف اول، انواع منابع غیر کتابی را در گروه های مشخص تعریف می کنیم. برای رسیدن به هدف دوم نحوه استفاده از قواعد فهرست نویسی همراه با راهنمایی های لازم ارائه می شود. برای رسیدن به هدف سوم، نواحی و عناصر توصیف و چگونگی درج آنها به تفکیک گروه های مختلف منابع غیر کتابی همراه با طرح مثال و کار عملی ارائه می شود.

عنوان فصل ۱. کلیات

عنوان بخش/جلسه ۱: منابع غیر کتابی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

SCO1- تعریف منابع غیر کتابی

SCO2- تقسیم بندی منابع غیر کتابی

SCO3- انواع منابع غیر کتابی و تعریف آنها

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۳ از ۵

عنوان بخش/جلسه 2 فهرست نویسی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1- تعریف فهرست نویسی، فهرست نویسی منابع غیر کتابی
- SCO2 - ضرورت و اهمیت سازماندهی منابع غیر کتابی
- SCO3 - تفاوت فهرست نویسی کتاب و منابع غیر کتابی

عنوان فصل 2. قواعد و عناصر توصیف

عنوان بخش/جلسه 3: قواعد و استانداردهای فهرست نویسی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1- استانداردهای توصیف کتابشناختی
- SCO2- قواعد فهرست نویسی منابع
- SCO3- قواعد فهرست نویسی منابع غیر کتابی در گروه های خاص

عنوان بخش/جلسه 4: نواحی و عناصر توصیف

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: پیشینه و توصیف کتابشناختی
- SCO2: نواحی و عناصر توصیف
- SCO3: اصطلاح ها و عبارتهای رایج در فهرست نویسی (برای مطالعه بیشتر)

عنوان بخش/جلسه 5: راهنمای استفاده از قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن (ویرایش دوم)

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: ساختار
- SCO2: شماره گذاری قواعد، نقطه گذاری
- SCO3: سطوح توصیف

عنوان بخش/جلسه 6: قواعد کلی 1

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: منبع اصلی اطلاعات، ناحیه عنوان و شرح پدیدآور
- SCO2: ناحیه ویراست

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۴ از ۵

عنوان بخش/جلسه 7: قواعد کلی 2

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: ناحیه وضعیت نشر، تولید، توزیع و جز آن
- SCO2: ناحیه مشخصات ظاهری، ناحیه فروست
- SCO3: ناحیه یادداشت

عنوان فصل 3: نحوه فهرست نویسی منابع غیر کتابی در گروه های خاص

عنوان بخش/جلسه 8: فهرست نویسی منابع چاپی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: جزء آموزشی اول: خصوصیات کلی منابع چاپی، منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام
- SCO2: جزء آموزشی دوم: ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: جزء آموزشی سوم: ناحیه یادداشت

عنوان بخش/جلسه 9: فهرست نویسی منابع گرافیکی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع گرافیکی، منبع اصلی اطلاعات
- SCO2: وجه تسمیه عام و خاص، ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع گرافیکی

عنوان بخش/جلسه 10: فهرست نویسی منابع جغرافیایی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع جغرافیایی، منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام و خاص، ناحیه داده های ریاضی
- SCO2: ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع جغرافیایی

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست‌نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۵ از ۵

عنوان بخش/جلسه 11: فهرست‌نویسی منابع شنیداری

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع شنیداری
- SCO2: منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام و خاص، ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع شنیداری

عنوان بخش/جلسه 12: فهرست‌نویسی منابع ویدئویی و پروژکتوری

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع ویدئویی و پروژکتوری، منبع اصلی اطلاعات
- SCO2: وجه تسمیه عام و خاص، ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع ویدئویی و پروژکتوری

عنوان بخش/جلسه 13: فهرست‌نویسی میکروفرم ها

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی میکروفرم ها، منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام و خاص، داده های ویژه برای مواد جغرافیایی و پایندها
- SCO2: ناحیه مشخصات ظاهری، ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف میکروفرم ها

عنوان بخش/جلسه 14: فهرست‌نویسی منابع الکترونیکی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع الکترونیکی، منبع اصلی اطلاعات
- SCO2: وجه تسمیه عام و خاص، ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع الکترونیکی

عنوان بخش/جلسه 15: فهرست‌نویسی منابع سه بعدی

عناوین اجزای آموزشی SCO:

- SCO1: خصوصیات کلی منابع سه بعدی، منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام و خاص
- SCO2: ناحیه مشخصات ظاهری
- SCO3: ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع سه بعدی

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست‌نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۶ از ۵

عنوان بخش/جلسه 16: فهرست‌نویسی منابع چندرسانه ای

عناوین اجزای آموزشی SCO:

SCO1: خصوصیات کلی منابع چندرسانه ای، منبع اصلی اطلاعات، وجه تسمیه عام و خاص

SCO2: ناحیه مشخصات ظاهری، ناحیه یادداشت، نمونه های توصیف منابع چندرسانه ای

منابع و مراجع اصلی فارسی:

- Ø آدموندسون، ری (1386). فلسفه و اصول آرشیوداری دیداری شنیداری. ترجمه وحید طهرانی پور. تهران: نشر کتابدار.
- Ø تمبر را بهتر بشناسیم (1382). تمبر. (12، 13). 11-14.
- Ø چاپمن، آن (1386). آر.دی.ای.:: استاندارد بین‌المللی جدید. ترجمه قمر مطلوب. نما. 7(3).
- Ø حاجی زین‌العابدینی، محسن (1381). بررسی مسائل فهرست‌نویسی منابع اینترنتی و ارائه دستنامه پیشنهادی برای کتابخانه‌های ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی.
- Ø دهخدا، علی اکبر (1377). لغتنامه دهخدا. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- Ø راثی ساریانقلی، محمد صابر (1384). گونه‌های مواد آرشیوی. مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، مجله الکترونیکی. 4 (1). بازیابی 21 دی، 1388، از: www.irandoc.com.
- Ø سلطانی، پوری، راستین، فروردین (1379). دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: فرهنگ معاصر.
- Ø شعبان‌زاد، مریم، درخوش، ملیحه (1389). آر.دی.ای.:: نگاهی نو به آینده فهرست‌نویسی. کتاب ماه، کلیات (163). آماده انتشار
- Ø شه‌میرزادی، طیبه، قریشی، سوسن (1383). آماده‌سازی منابع اطلاعاتی. تهران: کتابدار.
- Ø عبداللهی، مریم (1383). ارزیابی وضعیت فهرست‌نویسی منابع الکترونیکی بر اساس قواعد انگلوامریکن در کتابخانه‌های دانشگاهی و آرشیوهای موجود در شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- Ø فتاحی، رحمت‌الله (1379). فهرست‌نویسی: اصول و روشها. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- Ø فرهنگ کاربران کامپیوتر (1375). ترجمه ادیک باغ‌داساریان. تهران: تابان.

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست‌نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۷ از ۵

- Ø قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن (1371). ویرایش دوم. ترجمه رحمت‌الله فتاحی . مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی.
- Ø کاوه، گیتی (1379). طراحی نظام آرشیو صدای (رادیو) سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- Ø میکروسافت (1381). فرهنگ تشریحی اصطلاحات کامپیوتری میکروسافت (ویرایش پنجم، 2002 – 2003). مترجم فرهاد قلی‌زاده نوری. ویرایش 5. تهران: سینا تصویر : کانون نشر.
- Ø مرادی، خدیجه، حاجی زین‌العابدینی، محسن (1389). استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.): مقدمه‌ای بر فهرست‌نویسی در قرن 21. ارتباط علمی. آماده انتشار. بازیابی 2 بهمن، 1388، از <http://ejournal.irandoc.ac.ir>
- Ø مرادی، نورالله (1380). مدیریت آرشیوهای دیداری و شنیداری. (ویرایش 2). تهران: کتابدار.
- Ø مصاحب، غلامحسین (1381). دایره‌المعارف فارسی. تهران: امیرکبیر.
- Ø معین، محمد (1381). فرهنگ فارسی. تهران: امیرکبیر.
- Ø هریسون، هریث و. (1388). مشکلات خاص فهرست‌نویسی تصاویر متحرک در آرشیو. آرشیوهای دیداری شنیداری: مجموعه مقاله‌های کاربردی. تهران: کتابدار: 303-311.
- Ø هریسون، هریث و. (1388). آشنایی با قواعد فهرست‌نویسی فیاف. آرشیوهای دیداری شنیداری: مجموعه مقاله‌های کاربردی. تهران: کتابدار: 293-302.
- Ø همت‌زاده، فاطمه (1388). مقایسه تطبیق استانداردهای بین‌المللی کتاب‌شناختی و آرشیوی. فصلنامه گنجینه اسناد. (75). 97-106.

عنوان سند:	طرح درس
نام درس: فهرست‌نویسی مواد و منابع غیر کتابی	
نام استاد: سهیلا فعال	صفحه: ۵ از ۸

منابع اصلی انگلیسی:

- ✓ *Anglo American Cataloging Rules* (2002). Joint Steering Committee of American Library Association...[et al]. Chicago: American Library Association.
- ✓ *FIAF cataloging rules for film archives* (1991). Compiled and edited by Harriet W. Harrison for the FIAF Cataloging Commission. Munchen: K. H. Saur.
- ✓ Miliano, Mary (1999). *The IASA cataloging rules: a manual for the description of sound recording and related audiovisual media*. International Association of Sound and Audiovisual Archives. [online], available at: Error! Hyperlink reference not valid. Jan. 2010]
- ✓ Wikipedia (2011). *Carpet design*. [online], available at: [http://en.wikipedia.org/wiki/Carpet design](http://en.wikipedia.org/wiki/Carpet_design). [2 Jan 2011]
- ✓ Wikipedia (2011). *Flag*. [online], available at: <http://en.wikipedia.org/wiki/Flag>. [2 Jan 2010]
- ✓ Wikipedia (2011). *Project*. [online], available at: <http://en.wikipedia.org/wiki/Project>. [2 Jan 2009]
- ✓ Wikipedia (2011). *Puzzle*. [online], available at: <http://en.wikipedia.org/wiki/Puzzle>. [2 Jan 2009]

پایان

